

AKO V ČASE KRÍZY ZABEZPEČIŤ PRÍSTUP K VZDELÁVANIU PRE VŠETKY DETI

V dôsledku pandémie COVID-19 sa v polovici marca slovenské školy zatvorili a výučba prebieha dištančne. To spôsobilo, že prístup k vzdelávaniu sa v súčasnej situácii významne líši a niektoré deti boli zo vzdelávania vylúčené. Táto situácia vyplýva predovšetkým z nedostatočnej a nesystémovej podpory pre školy a žiakov. Preto formulujeme návrhy opatrení, prostredníctvom ktorých by bolo možné tieto problémy eliminovať a zabezpečiť tak rovný prístup k vzdelávaniu aj počas prerušenia prezenčnej výučby. Odporúčame garantovať výdaj stravy školskými stravovacími zariadeniami a monitorovať dostupnosť špecifickej podpory pre deti s rozmanitými potrebami. Rovnako navrhujeme posilniť rôzne formy dištančného vzdelávania - okrem online výučby aj televízne vzdelávacie vysielanie, poštové spojenie na zasielanie papierových zadaní aj telefonické spojenie škôl so žiačkami a žiakmi. Pre deti, ktorým podmienky neumožňujú vzdelávať sa dištančne, je zároveň potrebné zvážiť možnosti prezenčnej výučby za dodržiavania pravidiel sociálneho dištancovania. Školám by sa mali urýchlene poskytnúť usmernenia, ktoré by stanovovali potrebné zmeny v oblasti obsahu vzdelávania a vhodných foriem dištančnej výučby (online aj offline). Súčasne je pre pedagogických a odborných zamestnancov potrebné zabezpečiť systematický prístup k vzdelávaniu a vhodným vzdelávacím materiálom.

Materiál prezentuje názory autorov a Inštitútu vzdelávacej politiky, ktoré nemusia nevyhnutne odzrkadľovať oficiálne názory a politiky Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR. Cieľom komentárov IVP je podnecovať a zlepšovať odbornú a verejnú diskusiu na aktuálne témy v oblasti vzdelávania, vedy a výskumu. Práca neprešla jazykovou úpravou a recenzným konaním. Za cenné pripomienky, rady a odporúčania ďakujeme ostatným kolegom z IVP.

Tento projekt je podporený z Európskeho sociálneho fondu

Obsah

1. Úvod a zhrnutie.....	2
2. Pripravenosť škôl na dištančnú výučbu	4
2.1 Pripravenosť učiteľov na online výučbu	5
3. Pripravenosť žiačok a žiakov na dištančnú výučbu	6
3.1 Poskytovanie stravy	6
3.2 Domáce zázemie - priestor na výučbu doma	7
3.3 Dostupnosť dodatočnej podpory pri vzdelávaní	8
3.4 Dostupnosť internetu	9
3.5 Dostupnosť vhodných technológií	10
3.6 Digitálne zručnosti detí.....	11
4. Návrhy opatrení pre zlepšenie prístupu k vzdelávaniu všetkých detí	12
4.1 Zadefinovať portál ucimenadialku.sk ako ústredný informačný kanál ministerstva	12
4.2 Zabezpečiť výdaj a donášku teplej stravy v školských jedálňach pre všetky deti na základe dopytu zákonných zástupcov	13
4.3 Zabezpečiť prístup k vzdelávaniu všetkých detí, vrátane detí so špeciálnymi vzdelávacími a výchovnými potrebami	14
4.4 Upraviť obsah vzdelávania a zabezpečiť dostatok primeraných vzdelávacích materiálov pre dištančné vzdelávanie	16
4.5 Upraviť pravidlá a štandardy hodnotenia žiačok a žiakov	18
4.6 Zintenzívniť a zjednotiť prípravu pedagogických a odborných zamestnancov a zamestnankyň na dištančné vzdelávanie	18
4.7 Zabezpečiť podporu pre deti a rodičov	19
4.8 Zabezpečiť starostlivosť o deti vo veku 2 až 10 rokov pre vybrané skupiny zákonných zástupcov	20
4.9 Pripraviť súbor opatrení zameraných na kompenzáciu dopadov spôsobených uzatvorením škôl.....	21
5. Prehľad opatrení na podporu dištančného vzdelávania v iných krajinách.....	21

1. Úvod a zhrnutie

Školy sú uzavreté už štvrtý týždeň a výučba sa preniesla zo škôl do domácností. V doteraz nevídaných rozmeroch sa spustilo dištančné vzdelávanie, ktoré však prináša aj viaceré zásadné otázky a výzvy. Sú naše školy dostatočne pripravené na tento spôsob výučby? Majú naše učiteľky a učelia adekvátne zručnosti, technologické vybavenie a podporu? Majú všetky deti rovnaké podmienky na zvládnutie novej formy výučby? Vieme im zabezpečiť rovný prístup k vzdelávaniu a právo na vzdelanie, ktoré garantuje Ústava Slovenskej republiky aj školský zákon? V predkladanom materiáli preto predstavujeme analýzu pripravenosti škôl a detí na dištančnú výučbu z hľadiska možností naplňovať právo na vzdelanie detí s rôznorodými potrebami.

V súčasnosti nemáme o priebehu výučby v školách ucelené informácie. Na základe sporadických informácií zo škôl, od rodičov, samotných detí aj organizácií pôsobiacich vo vzdelávaní (napríklad skúseností Centra pre komunitné organizovanie¹ či učiteľov programu Teach for Slovakia²) však možno konštatovať, že prístup k vzdelávaniu sa v súčasnej situácii významne líši tak medzi školami, ako aj v rámci jednotlivých škôl. Dokonca existujú informácie³, že v niektorých školách výučba neprebieha vôbec. V ďalších prípadoch sú zo vzdelávania vylúčené deti, ktoré nemajú napríklad pripojenie na internet a škola pre ne nedokáže zabezpečiť alternatívne formy dištančnej výučby (rôzne formy dištančného vzdelávania vysvetľuje Box č. 1).

Táto situácia vyplýva predovšetkým z nedostatočnej a nesystémovej podpory pre školy. Dosiaľ neboli zadefinované štandardy dištančného vzdelávania (vhodné formy, kurikulum, učebné materiály) a školám nebol poskytnutý dostatočný priestor na to, aby sa na dištančné vyučovanie pripravili (ako napr. v Belgicku, Bulharsku či Litve, kde všetky formy vyučovania prerušili, aby učiteľky a učiteľov, žiačky a žiakov a ich rodiny pripravili na podmienky dištančného vzdelávania). Presné údaje o pripravenosti vyučujúcich na online výučbu nie sú dostupné, z medzinárodného prieskumu TALIS (2018) však vyplýva, že len v oblasti využívania informačných a komunikačných technológií pri prezenčnej výučbe sa cíti veľmi dobre alebo dobre pripravená menej ako polovica učiteľiek a učiteľov na Slovensku.

Systémové opatrenia chýbajú aj v oblasti sprístupnenia dištančného vzdelávania pre žiačky a žiakov. Veľké množstvo detí v súčasnosti čelí prekážkam, ktoré ich v čase uzatvorenia škôl zo vzdelávania de facto vylučujú. Ide predovšetkým o prekážky vyplývajúce zo sociálno-ekonomického zázemia domácností, z ktorých pochádzajú – viac ako 44 % detí vo veku 6 až 11 rokov žije v preplnených domácnostiach a teda nemá fyzický priestor na to, aby sa učili. Podľa odhadov z roku 2018 môže byť pre takmer 110 000 detí potrebné zabezpečiť školské stravovanie; v súčasnej dobe, kedy mnoho rodičov poberá kvôli uzavretiu prevádzok znížený plat či ošetrovné, alebo mnoho z nich prišlo o prácu, môže byť tento počet detí ešte vyšší. Okrem zabezpečenia základných životných potrieb je poskytovanie stravy dôležité aj pre vzdelávanie - hlad a nedostatok kvalitnej stravy negatívne vplyvajú na schopnosť detí učiť sa.

Ďalšími prekážkami môžu byť špecifické výchovno-vzdelávacie potreby detí, ktorých napĺňanie sa aktuálne systematicky nesleduje. Nie je zrejmé, nakoľko majú napríklad deti so zdravotným znevýhodnením k dispozícii vhodné technologické či didaktické pomôcky a podporu zo strany odborného personálu či pedagogických asistentiek a asistentov. V roku 2018 sa pritom v školách na Slovensku vzdelávalo viac ako 41 000 detí so zdravotným znevýhodnením. V súvislosti s krízovým stavom môžu navyše vzniknúť ďalšie vzdelávacie a výchovné potreby (napríklad zhoršenie duševného

¹ Dostupné na: https://dennikn.sk/blog/1841185/nase-navrhy-pre-ministerstvo-skolstva/?fbclid=IwAR2pD6xFjLssjT32OniRMrScvBYWvf8_LmPxFLMLSBg4M2RrO2_gKkl7gg

² Teach for Slovakia (2020), dostupné na <https://drive.google.com/file/d/1buVvmqNKRJPQy2xc3MDxD-mGct0QfsrU/view>

³ FOCUS (2020), pozri napr. <https://dennikn.sk/1829246/rodicia-su-z-ucenia-s-detmi-coraz-castejsie-vystresovani-ulohy-pipaju-aj-o-polnoci/>

stavu) a dostupnosť a kapacity školských psychologičiek a psychológov či poradní nemusia byť dostatočné.

V oblasti online výučby, ktorej sa venuje primárna pozornosť zo strany štátnych inštitúcií, súkromných spoločností (najmä softvérové spoločnosti) aj niektorých mimovládnych organizácií pôsobiach vo vzdelávaní, vznikajú prekážky najmä pre žiačky a žiakov z domácností s nižším sociálno-ekonomickým statusom. Podľa odhadov IVP môže byť až 32 000 žiakov a žiačok základných škôl bez internetového pripojenia (spodná hranica odhadu je 23 000) a v porovnaní s bežnými domácnosťami majú deti z chudobných majoritných aj rómskych domácností výrazne horší prístup nielen k technologickému vybaveniu, ale majú aj horšie digitálne zručnosti. Obmedzenia v prístupe k technologickým zariadeniam sa však aktuálne týkajú pravdepodobne oveľa väčšieho počtu detí, najmä v prípade, ak zdieľajú zariadenia so svojimi súrodencami alebo rodičmi pracujúcimi z domu.

Na základe týchto zistení, ako aj na základe prehľadu opatrení z iných krajín, formulujeme návrhy opatrení, prostredníctvom ktorých by bolo možné tieto problémy eliminovať a zabezpečiť tak rovný prístup k vzdelávaniu aj počas prerušenia prezenčnej výučby. Na zabezpečenie základných podmienok na vzdelávanie v domácom prostredí je nutné garantovať výdaj stravy školskými stravovacími zariadeniami a monitorovať dostupnosť špecifickej podpory pre deti s rozmanitými potrebami (napr. zabezpečiť technológie umožňujúce vzdelávanie pre deti so zmyslovým či pohybovým znevýhodníím). Rovnako navrhujeme posilniť rôzne formy dištančného vzdelávania - okrem podpory online výučby je potrebné posilniť televízne vzdelávacie vysielanie, poštové spojenie na zasielanie papierových zadaní aj telefonické spojenie škôl so žiačkami a žiakmi. Pre deti, ktorým podmienky neumožňujú vzdelávať sa dištančne, je zároveň potrebné zväziť možnosti prezenčnej výučby za dodržiavania adekvátnych podmienok sociálneho dištancovania (ako napríklad vo Veľkej Británii⁴). Školám by sa mali urýchlene poskytnúť usmernenia, ktoré by stanovovali štandardy dištančnej výučby v oblasti obsahu vzdelávania a vhodných foriem dištančnej výučby (online aj offline) a súčasne je pre pedagogických a odborných zamestnancov potrebné zabezpečiť systematický prístup k vzdelávaniu a vhodným vzdelávacím materiálom.

Box č. 1: Vysvetlenie základných pojmov

Dištančné vyučovanie/vzdelávanie

Ide o vzdelávanie "na diaľku". Žiaci a žiačky sa neučia v škole, no nemajú ani prázdniny. Predpokladá sa, že deti sa budú vzdelávať aj naďalej, avšak vo svojich domácnostiach - v ideálnom prípade za pomoci učiteľov a dospelých, s ktorými zdieľajú domácnosť.

Online výučba

Ide o jednu z možností dištančného vyučovania. Učitelia a učiteľky sú v kontakte so žiakmi a žiačkami prostredníctvom internetu. Za ideálnych okolností online výučba v čo najväčšej miere simuluje tradičný vyučovací proces v škole, vrátane kontaktných vyučovacích hodín, alebo blokov, prípadne zadávaním úloh žiakom, zasielaním potrebných učebných zdrojov a poskytovaním spätnej väzby, či dodatočnej podpory zo strany učiteľov.

Offline výučba

Ide o formu dištančnej výučby, ak deti alebo ich učiteľky a učitelia nemajú prístup k technike či internetu. Existuje niekoľko možností, ako offline výučbu zabezpečiť - napríklad prostredníctvom prepojenia televízneho vysielania a úloh zadávaných žiakom, cez telefonické spojenie, alebo zasielaním vytlačených

⁴ <https://www.gov.uk/government/publications/coronavirus-covid-19-implementing-social-distancing-in-education-and-childcare-settings/coronavirus-covid-19-implementing-social-distancing-in-education-and-childcare-settings#which-children-can-continue-to-attend-education-and-childcare-settings>

úloh do domácností. Táto forma výučby si však vyžaduje vysokú mieru koordinácie škôl s ministerstvom (v prípade TV vysielania), či obcami, v ktorých žiaci a žiačky žijú (v prípade zasielania vytlačených úloh).

2. Pripravenosť škôl na dištančnú výučbu

Plošná výučba na diaľku predstavuje (nielen) v slovenskom vzdelávacom kontexte výnimočnú situáciu. Na rozdiel od niektorých iných krajín, školy na Slovensku neboli na súčasnú situáciu upozornené v dostatočnom časovom predstihu a neboli na ňu ani systematicky pripravované (napr. v Belgicku, Bulharsku či Litve všetky formy vyučovania prerušili, aby učiteľky a učiteľov, žiačky a žiakov a ich rodiny pripravili na podmienky dištančného vzdelávania⁵). Dosiaľ zároveň neexistujú štandardy či usmernenia, ktoré by definovali vhodné formy takejto výučby alebo didaktické a metodické postupy (napr. online výučba, televízne vysielanie, distribúcia papierových materiálov, telefonický kontakt a vhodné kombinácie rôznych foriem). K dispozícii nie je ani dostatok primeraných učebných materiálov, ktoré by zohľadňovali rozmanité formy dištančného vzdelávania.

Chýbajúci koordinovaný postup pri zavádzaní dištančnej výučby aj chýbajúce štandardy a usmernenia o tom, akými formami a v akom rozsahu sa dištančná výučba poskytuje tak, aby sa zabezpečil prístup k vzdelávaniu všetkých detí, majú za následok faktické vylúčenie mnohých detí zo vzdelávania. Hoci systematicky sa vzdelávacia prax dosiaľ nemonitorovala, poukazujú na to informácie od škôl, rodičov, detí aj organizácií pôsobiacich vo vzdelávaní.

Podľa dostupných informácií sa vyskytujú aj prípady, kedy sa v škole dištančne nevyučuje, resp. nevyučujú všetky učiteľky a učители. Ich žiačky a žiaci tak nemusia mať zabezpečený žiaden alebo len veľmi obmedzený prístup k vzdelávaniu. V iných prípadoch je vzdelávanie poskytované len deťom, ktoré majú prístup k tej forme dištančnej výučby, ktorú sa daná škola rozhodla využiť. Pokiaľ teda škola vyučuje výlučne online, deti bez prístupu k internetu sú z výučby vylúčené. Problémy sa objavujú aj pri využití papierových zadaní. V niektorých školách si môžu zadanía vyzdvihnúť len osobne v škole. Deti žijúce ďaleko od školy a bez možnosti dopravy sa tak k učebným materiálom nedostanú a počas uzatvorenia škôl sa nemôžu vzdelávať. V iných prípadoch síce zadanía školy zasielajú napríklad prostredníctvom terénnych sociálnych pracovníkov či školských asistentov, nie je však isté, či majú deti doma všetky potrebné pomôcky, aby zadanía vedeli vypracovať (napríklad pomôcky na písanie, učebnice, zošity a pod.).

Neinformované a nekoordinované využívanie dištančnej výučby má podľa dostupných informácií negatívny dopad na deti a ich rodičov, ale aj na samotné učiteľky a učiteľov. Jedným z často avizovaných problémov je nadmerná záťaž. Pre nekoordinovaný postup na úrovni školy dostávajú žiačky a žiaci veľké množstvo zadaní, v dôsledku čoho sa veľká časť zodpovednosti za vzdelávanie presúva na rodičov. Takto sa môže stupňovať stres v domácnostiach, z ktorých mnohé sú pre opatrenia na zabránenie šíreniu pandémie, ekonomicky ohrozené alebo v nich dochádza k zvyšovaniu intenzity násilia v dôsledku karanténnych opatrení. Presun zodpovednosti za vzdelávanie na rodičov zároveň prispieva k ešte väčšiemu prehľbovaniu rozdielov medzi deťmi z domácností s vyšším a nižším sociálno-ekonomickým statusom (rodičia s vyšším vzdelaním dokážu pravdepodobne poskytovať svojim deťom kvalifikovanejšiu podporu). Nadmerná záťaž detí pritom môže prispievať k zvýšenému akademickému stresu aj zdravotným problémom (Galloway et al., 2013).

⁵ V Belgicku prerušili vyučovanie na štyri týždne, v prípade Bulharska a Litvy na dva týždne od uzavretia škôl.

Nadmernú záťaž môžu pociťovať aj učiteľky a učители, čo má vplyv aj na výsledky a pohodu samotných žiakov a žiačok. Popri samotnej výučbe musia napríklad často vytvárať nové vzdelávacie materiály vhodné na dištančnú výučbu, v prípade možnosti a záujmu niektorí z nich absolvujú školenia o dištančnom vzdelávaní a objavujú sa aj informácie o navyšovaní administratívnej záťaže vedením škôl. Dodatočná záťaž dopadá aj na učiteľov a učiteľky, ktorí sa sami musia starať aj o vlastné deti.

2.1 Pripravenosť učiteľov na online výučbu

O využívaní rôznych foriem dištančného vzdelávania (rozposielanie papierových vzdelávacích materiálov, podpora cez telefón a pod.) aktuálne nie sú k dispozícii žiadne štatistické údaje. V dôsledku čoraz väčšieho rozmachu internetu a informačno-komunikačných technológií sa však výskumná pozornosť na domácej aj medzinárodnej úrovni už v predchádzajúcich rokoch venovala práve otázke využívania IKT vo vyučovaní. Čiastočne teda možno vyhodnotiť pripravenosť učiteľiek a učiteľov na online formu dištančného vzdelávania.

Podľa štúdie OECD TALIS 2018 síce vybavenosť škôl IKT technológiami a využívanie IKT učiteľkami a učiteľmi druhého stupňa základných škôl na Slovensku v porovnaní s inými vybranými krajinami aj s priemerom krajín OECD výrazne nezaostáva (tabuľka 1). Napriek tomu sa však nedá konštatovať, že by boli školy pripravené na online výučbu.

Štvrtina riaditeľiek a riaditeľov uviedli, že nedostatok digitálnych technológií limituje ich školu v zabezpečovaní kvalitného vzdelávania. Medzi učiteľkami a učiteľmi sa len približne polovica (45 %) cíti byť veľmi dobre alebo dobre pripravená na využitie IKT zručností pri vyučovaní a rovnako necelá polovica (47 %) uviedla, že využíva IKT v rámci výučby alebo inštruuje žiakov, aby využívali IKT pri príprave na vyučovanie. Tieto údaje však nemožno celkom spoľahlivo interpretovať, keďže spôsob využívania IKT otázka nedefinuje (rovnako tak môže ísť o využívanie digitálnej tabule na hodine, zasielanie študijných materiálov v pdf formáte, ako o interaktívne zadania). Hoci využívanie IKT pri prezenčnej výučbe nemožno celkom stotožniť s pripravenosťou na online dištančné vyučovanie, údaje poskytujú aspoň základný náhľad na to, ako sú učiteľky a učители na Slovensku zvyknutí vo svojej práci využívať technológie.

Aktuálne nemáme k dispozícii dostatok informácií, aké majú učители a učiteľky technické zázemie (napr. laptop, dostatočné pripojenie na internet a i.) na to, aby vedeli vykonávať online výučbu z domu. Z údajov o vybavení škôl informačno-komunikačnými technológiami vyplýva, že v základných a stredných školách sa v roku 2018 nachádzalo 61 124 notebookov s dostačujúcim výkonom a parametrami pre účely vyučovania, 29 960 použiteľných tabletov a 94 491 použiteľných osobných počítačov. Časť tohto technologického vybavenia môže poslúžiť učiteľkám a učiteľom (ale aj žiakom a žiačkam) na pokrytie ich technologického deficitu.

Tabuľka č. 1: IKT zručnosti pri vyučovaní (%)

	SK	CZ	HU	EE ⁶	OECD31
Percento učiteľov, ktorí sa cítia veľmi dobre alebo dobre pripravení na využitie IKT zručností pri vyučovaní	45	28	66	30	43
Percento učiteľov, ktorí často alebo na každej, príp. skoro každej hodine vedú žiakov, aby používali IKT pri projektoch alebo pri práci v triede	47	35	48	46	53
Percento riaditeľov, ktorí uviedli, že nedostatok alebo nevhodnosť digitálnych technológií pre vyučovanie (napr. softvéru, počítačov, tabletov, interaktívnych tabúl) limituje ich školu zabezpečovať kvalitné vzdelávanie	25	24	36	12	25

Zdroj: OECD TALIS, 2018

⁶ Estónsko sme do porovnania zaradili z dôvodu, že krajina patrí medzi svetových lídrov v digitalizácii

3. Pripravenosť žiačok a žiakov na dištančnú výučbu

Dôležitým faktorom úspešnosti dištančnej výučby je aj pripravenosť žiačok a žiakov na jej zvládnutie. V prípade žiačok a žiakov ohrozených chudobou môže byť potenciál ich učenia sa podmienený dostupnosťou stravy a zabezpečením primeraného priestoru na výučbu. V prípade žiačok a žiakov, ktorých školy realizujú dištančné vzdelávanie výlučne online spôsobom, je nevyhnutná dostupnosť internetu a technológií, ako aj dostatočné digitálne zručnosti. Špecifickým prekážkam čelia deti so znevýhodnením, ktorých prístup k vzdelávaniu bol obmedzený už počas bežnej prevádzky škôl⁷. V súvislosti so zatvorením škôl a presunom vzdelávania do domácností sa problémy vyplývajúce z prekážok vo vzdelávaní môžu ešte viac prehĺbiť.

3.1 Poskytovanie stravy

Poskytovanie stravy predstavuje jeden zo základných predpokladov vzdelávania, keďže zabezpečenie základných fyziologických potrieb dieťaťa ovplyvňuje jeho schopnosť sústredenia a učenia sa. Prístup k bezplatnému (resp. zvýhodnenému) stravovaniu majú za bežnej prevádzky škôl podľa aktuálnej legislatívy všetky deti v predškolskom ročníku materských škôl a všetci žiaci a žiačky základných škôl, ako aj mladšie deti v materských školách, ktoré pochádzajú z rodín poberajúcich pomoc v hmotnej núdzi, resp. majú príjem nižší ako životné minimum a ktoré navštevujú škôlky, v ktorých sa vzdeláva aspoň 50 % detí z domácností, ktorým sa poskytuje pomoc v hmotnej núdzi. Počas uzatvorenia škôl bol výdaj stravy školskými stravovacími zariadeniami zastavený až do 3. apríla 2020; aktuálne sa strava vydáva len v prípade, že sa tak rozhodne prevádzkovateľ zariadenia a aj to len pre sociálne znevýhodnené deti. Strava pre deti z chudobných domácností sa však ani týmto opatrením negarantuje (podrobnejšie analyzujeme aktuálny stav v tretej kapitole).

Pre odhad počtu detí ohrozených chudobou alebo sociálnym vylúčením možno využiť údaje o poskytovaní dotácií na obеды pre deti v materských a základných školách za rok 2018, kedy sa dotácie poskytovali výlučne na základe príjmovej situácie rodiny (pomoc v hmotnej núdzi alebo príjem pod hranicou životného minima). V tomto roku sa v materských a základných školách poskytovala strava spolu viac ako 53 000 deťom. Pre nízko nastavenú hranicu príjmu domácnosti však dotácie podľa prepočtov zohľadňujúcich presnejšie kritériá pokryli spomedzi všetkých detí ohrozených chudobou alebo sociálnym vylúčením len 30 % detí v materských školách⁸ a 49 % detí v základných školách. V hrubom odhade – ak by dotácie pokryli plných 100 % detí ohrozených chudobou alebo sociálnym vylúčením podľa presnejších kritérií - by sa tak dotácie mohli týkať viac ako 100 000 detí (tabuľka č.2).

V dôsledku krízy však môže byť počet detí, pre ktoré je potrebné zabezpečiť stravu, omnoho vyšší. Mnohé rodiny prichádzajú minimálne o časť príjmu v dôsledku prerušenia prevádzky niektorých podnikov či kvôli nutnosti poberať namiesto mzdy ošetrovné. Odhady počtu detí, ktoré môžu byť ohrozené hladom, aktuálne nie sú k dispozícii.

⁷ Deje sa tak predovšetkým v dôsledku chýbajúcich podporných nástrojov v podobe dodatočnej odbornej aj pedagogickej podpory (asistenti učiteľa, školskí psychológovia, špeciálni pedagógovia, logopédi a ď.), materiálneho zabezpečenia (školské pomôcky pre deti z chudobných rodín, špeciálne pomôcky pre deti s rôznym druhom zdravotného znevýhodnenia), či v dôsledku nedostatočnej pripravenosti vyučujúcich na inkluzívne vzdelávanie. Podrobný výpočet zlyhávajúcich nástrojov na podporu detí zo sociálne znevýhodneného prostredia a detí so zdravotným znevýhodnením v dokumente Revízia výdavkov na skupiny ohrozené chudobou alebo sociálnym vylúčením, 2020; dostupné na: <https://www.minedu.sk/revizia-vydavkov-na-skupiny-ohrozene-chudobou-alebo-socialnym-vylucenim-2020/>

⁸ Podiel ohrozených detí v MŠ bol odhadnutý na základe miery ohrozenia chudobou alebo sociálnym vylúčením vo vekovej skupine 3 až 5 rokov v prieskume EU SILC z roku 2017 (19,3 %) a za predpokladu zaškolenosti ohrozených detí v tejto vekovej skupine na rovnakej úrovni ako v skupine detí v hmotnej núdzi v š.k.r. 2018/19 (41 %).

Tabuľka č. 2: Počty a podiely detí, ktorým sa poskytovala a ktorým by sa mala poskytovať dotácia na stravu (za rok 2018)

Počet detí, na ktoré sa poskytovala dotácia	Podiel z celkovej populácie	Podiel z populácie detí ohrozených chudobou alebo sociálnym vylúčením	Pri 100% pokrytí by išlo o celkový počet detí (hrubý odhad)
Materské školy			
5 036	3,1 %	30 %	16 786
Základné školy			
48 518	11 %	49 %	92 893
Spolu			
53 554	-	-	109 679

Zdroj: Revízia výdavkov na skupiny ohrozené chudobou alebo sociálnym vylúčením, 2020

3.2 Domáce zázemie - priestor na výučbu doma

Pre deti môžu byť významnou prekážkou pri prerušení prezenčnej výučby nevyhovujúce podmienky domáceho prostredia. Určitá časť domácností je napríklad aj v súčasnosti bez pripojenia na elektrickú sieť⁹. V porovnaní s výučbou v škole sa do popredia ešte viac dostávajú faktory súvisiace s domácim zázemím žiakov a žiačok – napríklad či majú doma pokojné miesto na učenie sa alebo zabezpečené materiálne podmienky. Ohrozenou skupinou sú tiež deti, ktoré doma zažívajú alebo sú ohrozené domácim násilím¹⁰.

Podľa dostupných dát z Eurostatu (2018) žije na Slovensku takmer každý druhý mladý človek pod 18 rokov v preplnenej domácnosti¹¹. Ešte kritickejšia situácia je v prípade chudobných rodín – v preplnených domácnostiach žijú viac ako dve tretiny mladých ľudí pod 18 rokov (Graf 1). Žiaci a žiačky z chudobných rodín sa okrem preplnených domácností musia často stretať s ďalšími problémami. V posledných rokoch žil každý štvrtý až šiesty mladý človek pod 18 rokov z chudobných rodín v domácnostiach so zatekajúcou strechou, bez dostupnej sprchy alebo kúpeľne a splachovacej toalety, alebo v obydli, v ktorom boli zlé svetelné podmienky.

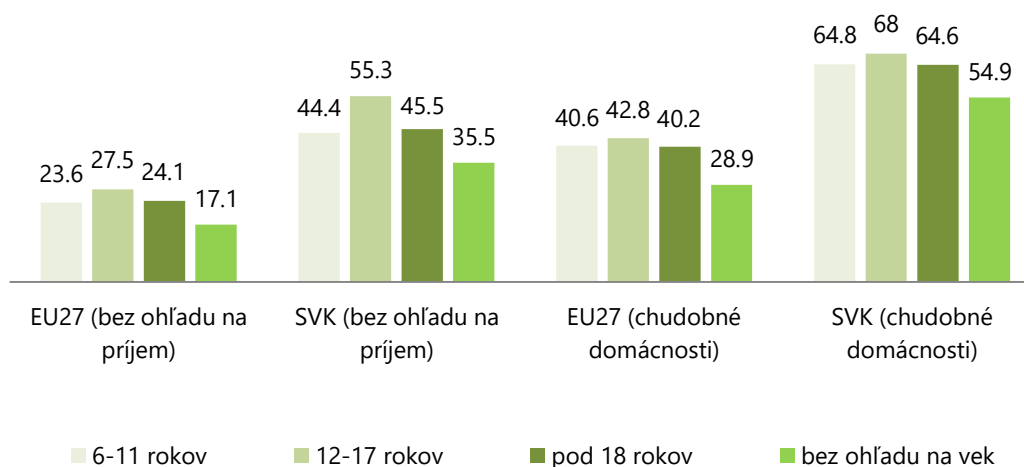
⁹ Informácie o dostupnosti a pripojenosti na elektrickú sieť poznáme napríklad z Atlasu rómskych komunít (2019). Výpočty IVP na základe týchto dát ukázali, že odhadom až viac ako 25-tisíc detí vo veku do 15 rokov žije v lokalitách, kde v domácnostiach úplne alebo čiastočne absentuje pripojenie na elektrickú sieť.

¹⁰ Presné dáta nie sú k dispozícii. V roku 2014 Agentúra EÚ pre základné práva vydala štúdiu venujúcu sa problematike domáceho násillia v členských krajinách EÚ. Výsledky za SR (2014) ukazujú, že štvrtina žien zažila násillie od bývalého partnera a 12% od súčasného partnera; Násillie od akéhokoľvek muža zažila počas svojho života každá tretia slovenská žena; V priebehu posledného roka zažilo od svojho partnera násillie 12% žien v SR, čo predstavuje 140.000 žien; násillie od akéhokoľvek muža zažilo v rovnakom období zhruba 230.000 žien (10% dospelých žien). Zdroj: <https://www.gender.gov.sk/zastavmenasillie/informacie/vyskumy-a-statistiky/vyskum-eu/>

¹¹ Domácnosť sa podľa metodiky Eurostatu považuje za preplnenú, pokiaľ človek v nej žijúci nemá k dispozícii minimálny počet izieb: Jedna izba v domácnosti; Jedna izba pre každý pár žijúci v domácnosti; Jedna izba pre každú nezadanú osobu staršiu ako 18 rokov; Jedna izba pre každý pár nezadaných osôb rovnakého pohlavia medzi dvanástym a sedemnástim rokom života; Jedna izba pre každú nezadanú osobu medzi dvanástym a sedemnástim rokom života, ktorá nie je zahrnutá v predošlej kategórii; Jedna izba pre dve deti mladšie ako 12 rokov

**Graf č. 1: Podiel ľudí žijúcich v preplnených domácnostiach podľa veku a príjmu domácnosti¹²
(v %, rok 2018)**

Zdroj: Eurostat (2018)

3.3 Dostupnosť dodatočnej podpory pri vzdelávaní

Aktuálne neexistujú spoľahlivé štatistické údaje o tom, či majú v súčasnej situácii dostatočný prístup k vzdelávaniu deti, ktoré na zapojenie sa do výchovno-vzdelávacieho procesu potrebujú dodatočnú podporu. Deti s takzvanými špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami majú počas bežnej výučby podľa školského zákona nárok na špecifické formy, metódy a podmienky vzdelávania, ako aj na prístup k špeciálnym vzdelávacím pomôckam (učebnice, pracovné zošity, multimediálne, didaktické a kompenzačné pomôcky)¹³. Rovnako sa im poskytuje podpora zo strany odborných zamestnancov a zamestnankýň (v oblasti špeciálnej pedagogiky, školskej psychológie, logopédie atď.) či pedagogických asistentov a asistentiek. V roku 2018 malo nárok na dodatočnú podporu z dôvodu zdravotného znevýhodnenia 51 869 detí (11 % žiackej populácie) a z dôvodu sociálneho znevýhodnenia 41 149 detí (9,3 % žiackej populácie)¹⁴.

Aktuálne nie sú dostupné štatistické údaje o tom, aká forma podpory je dostupná pre žiačky a žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami – nakoľko majú k dispozícii špeciálne vzdelávacie pomôcky (napr. špecifické softvéry, ktoré môžu predstavovať nevyhnutnú podmienku možnosti vzdelávať sa pre deti so zmyslovým znevýhodnením) či nakoľko odborní zamestnanci a zamestnankyne či pedagogickí asistenti a asistentky naďalej poskytujú podporu na odstraňovanie prekážok vo vzdelávaní. Rovnako nie je zjavné, ako v aktuálnej situácii fungujú špeciálne školy a poradne a nakoľko majú dostupné možnosti dostatočne pokrývať potreby žiakov s rozmanitými vzdelávacími aj výchovnými potrebami.

¹² Domácnosti sú definované ako chudobné, pokiaľ je ich príjem pod hodnotou 60% národného mediánu ekvivalentného disponibilného príjmu.

¹³ Podľa školského zákona (245/2008 Z. z.) má dieťa alebo žiak/žiačka so ŠVVP "právo na výchovu a vzdelávanie s využitím špecifických foriem a metód, ktoré zodpovedajú jeho potrebám, a na vytvorenie nevyhnutných podmienok, ktoré túto výchovu a vzdelávanie umožňujú". (§ 144, ods. 2), ako aj "právo používať pri výchove a vzdelávaní špeciálne učebnice, učebné texty, pracovné zošity, multimediálne pomôcky a špeciálne didaktické a kompenzačné pomôcky" (§ 144, ods. 3).

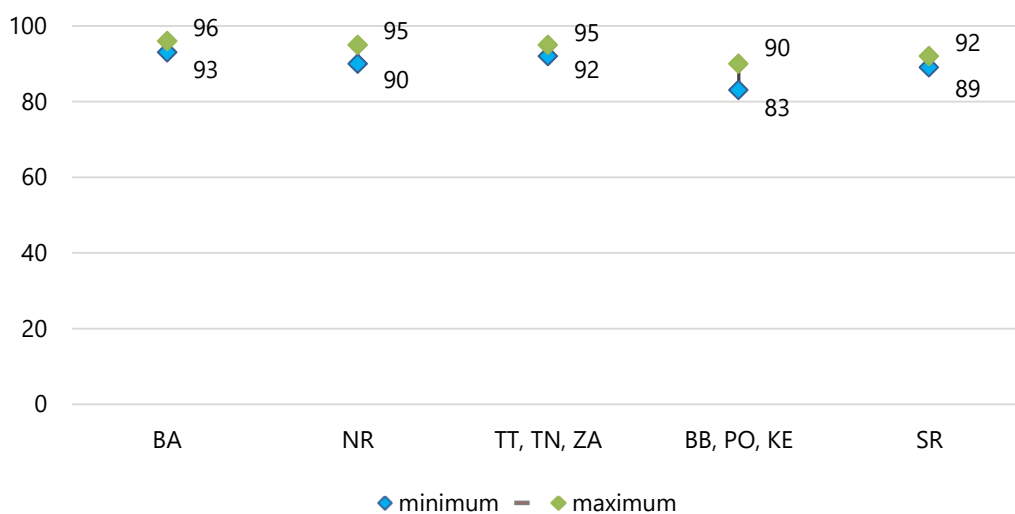
¹⁴ Čísla nemožno sčítavať, keďže jedno môže súčasne pochádzať zo sociálne znevýhodneného prostredia a súčasne mať zdravotné znevýhodnenie. Ako uvádzame vyššie, počet detí zo sociálne znevýhodneného prostredia je kvôli úzko vymedzeným kritériám výrazne podhodnotený. Zdroj údajov: Revízia výdavkov na skupiny ohrozené chudobou alebo sociálnym vylúčením, 2020; dostupné na: <https://www.minedu.sk/revizia-vydavkov-na-skupiny-ohrozene-chudobou-alebo-socialnym-vylucenim-2020/>

Dodatočná podpora je mnohokrát potrebná aj pre deti bez oficiálne vykázaných špeciálnych výchovno-vzdelávacích potrieb. V súvislosti s krízou a karanténnymi opatreniami navyše možno predpokladať, že viacerí žiaci a žiačky budú ohrození zhoršeným duševným zdravím.

3.4 Dostupnosť internetu

Na základe dát z medzinárodných testovaní a NÚCEM bez prístupu k internetu môže byť podľa odhadov IVP v základných školách viac ako 23 000 až viac ako 32 000 detí. Prístup k internetu pritom varuje z hľadiska geografickej lokality aj z hľadiska socio-ekonomického zázemia. Najmenej dostupný je internet v okresoch Banskobystrického, Prešovského a Košického kraja. Spodná hranica odhadu pripojenia k internetu pre štvrtáčky a štvrtákov v týchto krajoch je len 83 %, čo predstavuje predpoklad takmer 4 000 detí bez internetu.

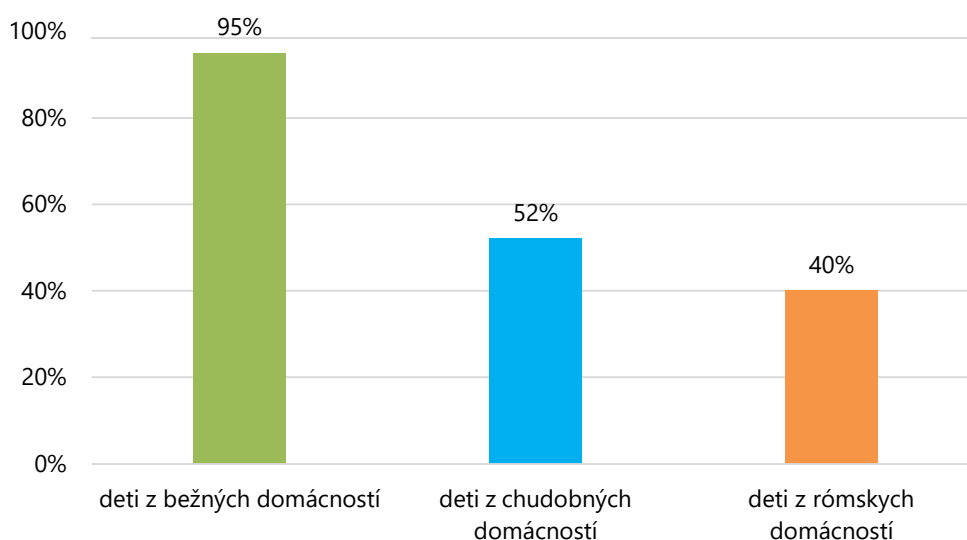
Graf č. 2: Podiel detí štvrtého ročníka s pripojením na internet podľa krajov

Zdroj: prepočty IVP na základe údajov PIRLS 2016 a NÚCEM, 2016

Z hľadiska sociálno-ekonomického zázemia je internet výrazne menej dostupný pre deti z rómskych domácností, ale aj pre deti z chudobných majoritných domácností. Podľa reprezentatívneho prieskumu realizovaného v apríli v roku 2019 má prístup na internet len 52 % detí z chudobných domácností a 40 % detí z rómskych domácností, zatiaľ čo v prípade detí z bežných domácností má prístup k internetu až 95 % z nich (graf 3).

Graf č. 3: Porovnanie prístupu na internet detí z bežných, chudobných a rómskych domácností

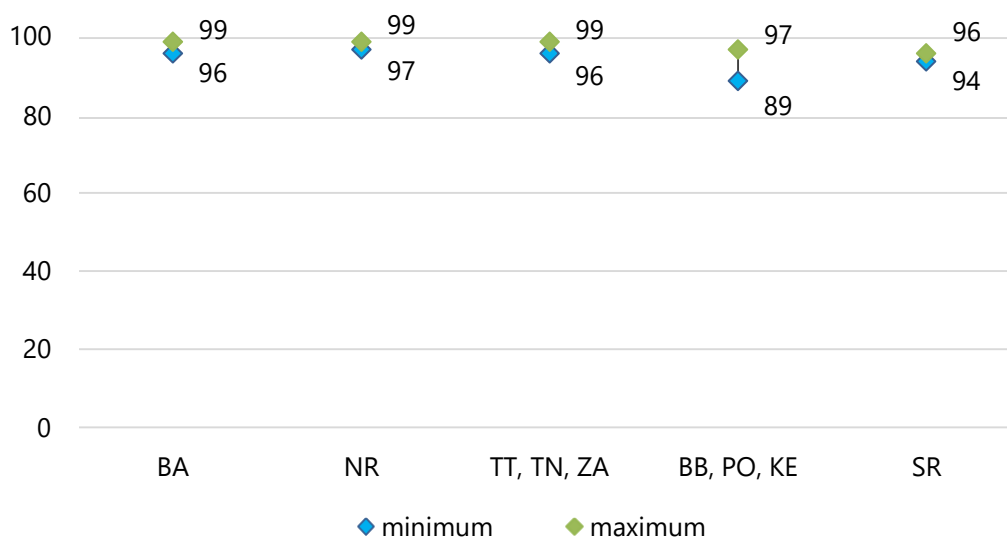

Zdroj: Focus, 2019

3.5 Dostupnosť vhodných technológií

Ďalším predpokladom dištančného vzdelávania prostredníctvom online výučby je dostupnosť vhodných technológií (počítač, tablet, mobilný telefón). Podobne ako v prípade pripojenia na internet percento detí s dostupnými vhodnými technológiami medzi krajinami variuje (graf 4). Dostupnosť technológií môže byť v súčasnosti dodatočne obmedzená v prípade detí, ktorých rodičia pracujú z domu, alebo ktoré sa o zariadenie delia so súrodencami.

Graf č. 4: Podiel žiakov štvrtého ročníka s vlastným tabletom alebo počítačom

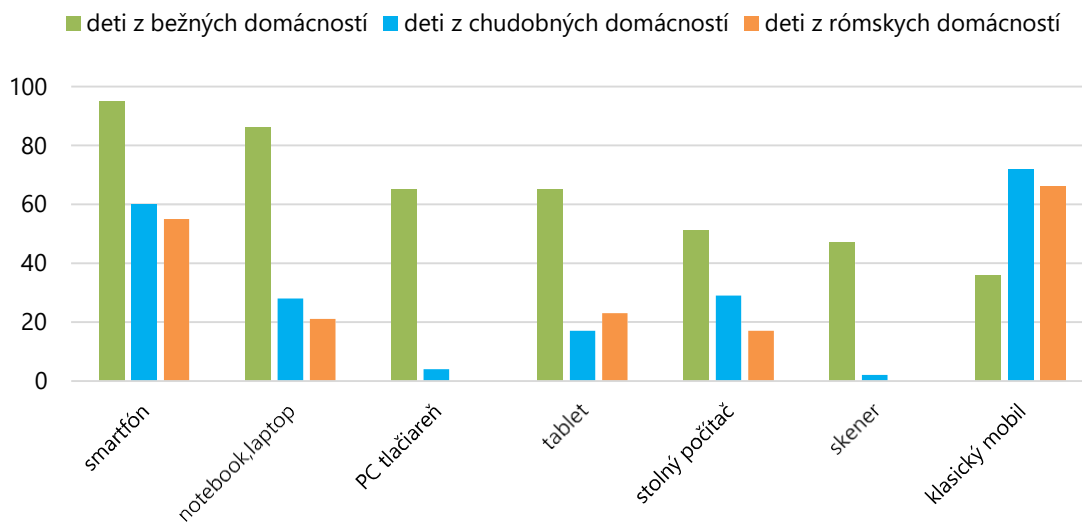

Zdroj: prepočty IVP na základe údajov PIRLS 2016 a NÚCEM, 2016

Rozdiely v technologickom vybavení sú významné aj medzi deťmi z rôzneho sociálno-ekonomického prostredia. Podľa reprezentatívneho prieskumu z roku 2019 majú deti z chudobných a rómskych domácností výrazne nižší prístup k rôznym typom technologického vybavenia; notebook alebo laptop

má napríklad k dispozícii len 21 % detí z rómskych domácností, 28 % detí z chudobných domácností a 86 % detí z bežných domácností; stolný počítač 17 % detí z rómskych domácností, 29 % z chudobných domácností a 51 % detí bežných domácností (graf 5).

Graf č. 5: Porovnanie vybavenia domácností IKT

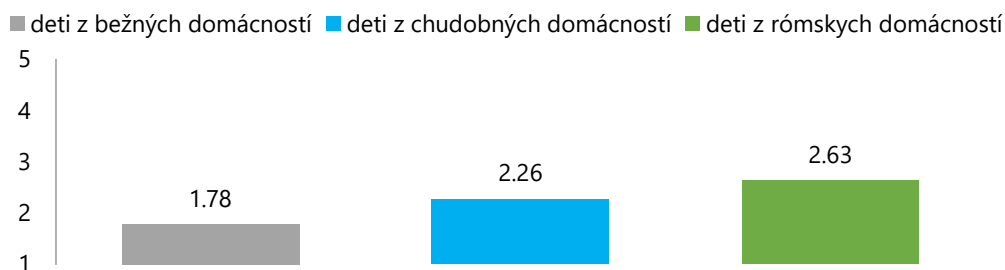

Zdroj: Focus, 2019

3.6 Digitálne zručnosti detí

Samotný prístup k internetu a vhodnému zariadeniu nie je dostatočnou podmienkou zapojenia sa do online výučby. Na to, aby mali žiačky a žiaci prístup k online výučbe, musia mať dostatočné digitálne zručnosti, vďaka ktorým budú schopní vypracovávať zadania či komunikovať s vyučujúcimi. Existujúce dáta poukazujú na to, že úroveň digitálnych zručností sa významne líšia medzi deťmi z rôznych sociálnych skupín a celkové skóre digitálnej gramotnosti je najvyššie medzi deťmi z bežných rodín, prudko klesá v prípade detí z chudobných rodín a najnižšiu úroveň digitálnych zručností dosahujú deti z marginalizovaných rómskych komunít (graf 6)

Graf č. 6: Celkové skóre digitálnej gramotnosti (pozn.: vyššie skóre indikuje slabšie zručnosti)¹⁵

Zdroj: Focus, 2019

¹⁵ Skúmali sa zručnosti detí v oblasti práce s počítačom a internetom a ich využívania. Priemerné celkové skóre vyjadruje priemerný počet bodov, ktoré deti získali na škále od 1 = „ovládam to celkom dobre“ až do 4 = „neviem o čo ide/nepoznám to“.

4. Návrhy opatrení pre zlepšenie prístupu k vzdelávaniu všetkých detí

Na základe dostupných analytických údajov, ako aj príkladov opatrení, ktoré sa realizovali v iných krajinách (kapitola 5), možno formulovať viacero opatrení, ktoré by umožnili:

- Zabezpečiť základný štandard poskytovania vzdelávania a ďalšej podpory pre všetky deti počas uzatvorenia škôl.
- Zabezpečiť aj počas prerušenia prezenčnej výučby dodatočnú podporu pre deti s rozmanitými vzdelávacími potrebami, vrátane detí zo sociálne znevýhodneného prostredia a detí so zdravotným znevýhodnením.

Box č. 2: Prehľad opatrení potrebných pre posilnenie rovného prístupu k vzdelávaniu počas prerušeného vyučovania

1. Zadefinovať portál ucimenadialku.sk ako ústredný informačný kanál ministerstva
2. Zabezpečiť výdaj a donášku teplej stravy v školských jedálňach pre všetky deti na základe dopytu zákonných zástupcov
3. Zabezpečiť prístup k vzdelávaniu pre všetky deti, vrátane detí so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami:
  - Posilniť a rozšíriť televízne vzdelávanie
  - Podporiť online vzdelávanie
  - Podporiť telefonické spojenie žiakov a pedagogických a odborných zamestnankýň a zamestnancov
  - Posilniť poštové spojenie žiačok a žiakov a pedagogických a odborných zamestnancov
  - Usmerniť pedagogický personál ohľadom osobného doručovania vzdelávacieho obsahu vybraným žiačkam a žiakom
  - Umožniť kontaktnú výučbu vybraným skupinám detí v rámci dodržiavania pravidiel sociálneho dištančovania
  - Podporiť vzdelávanie detí, ktoré majú nárok na špecifickú podporu a kompenzačné pomôcky
4. Upraviť obsah vzdelávania a zabezpečiť dostatok primeraných vzdelávacích materiálov pre dištančné vzdelávanie
5. Upraviť pravidlá a štandardy hodnotenia žiačok a žiakov
6. Zintenzívniť a zjednotiť prípravu pedagogických a odborných zamestnancov a zamestnankýň na dištančné vzdelávanie
7. Zabezpečiť podporu pre deti a rodičov
8. Zabezpečiť starostlivosť o deti vo veku 2 až 10 rokov pre vybrané skupiny rodičov
9. Pripraviť súbor opatrení zameraných na kompenzáciu dopadov spôsobených uzatvorením škôl

4.1 Zadefinovať portál ucimenadialku.sk ako ústredný informačný kanál ministerstva

Koherentná komunikácia všetkých orgánov, ktoré majú kompetenciu usmerňovať výchovno-vzdelávací proces, je nevyhnutným predpokladom úspešného zvládnutia krízovej situácie, ako aj zmiernenia divergencie vzdelávacej praxe v rôznych školách. V súčasnosti nie sú dostatočne zadefinované procesuálne a obsahové štandardy oficiálnej komunikácie ministerstva.

Opatrenia:

- **Zadefinovať portál ucimenadialku.sk ako ústredný informačný kanál, podľa ktorého sa v príslušných oblastiach riadia PRO, zriaďovatelia a školy a nastaviť funkčné procesy komunikácie:**
  - Tvorba a pravidelná diseminácia nových usmernení všetkým PRO, zriaďovateľom a

školám

- Zabezpečenie doručenia informácií osobám, ktoré majú na starosti komunikáciu na zriadených telefonických a emailových kontaktoch

- **Konkretizovať usmernenia na stránke ucimenadialku.sk tak, aby stránka okrem užitočných princípov dištančného vzdelávania poskytovala aj jednoznačnejšie informácie o tom, ako by zriaďovatelia aj školy mohli postupovať v rôznych prípadoch:**

- Definícia foriem dištančnej výučby (TV, pošta, online a pod.)
- Usmernenia k výberu vhodných foriem vzhľadom na potreby žiačok a žiakov (zohľadnenie kritérií dostupnosti internetu a podpory rodiča)
- Usmernenia k obsahu vzdelávania, hodnoteniu žiačok a žiakov atď.
- Usmernenia pre prácu so žiačkami a žiakmi, ktorí majú nárok na špecifickú podporu pri výchove a vzdelávaní

4.2 Zabezpečiť výdaj a donášku teplej stravy v školských jedálňach pre všetky deti na základe dopytu zákonných zástupcov

V súvislosti so zabezpečením stravy možno pozitívne vnímať opatrenie Úradu verejného zdravotníctva (ÚVZ), v súlade s ktorým je od 3. apríla možné pripravovať a vydávať stravu pre vybrané skupiny obyvateľov (seniori a sociálne znevýhodnené deti).¹⁶ Problematické je však príliš úzke zacielenie opatrenia iba na deti zo sociálne znevýhodneného prostredia. Z opatrenia ÚVZ nie je zrejmé, akým spôsobom sa má dieťa zo sociálne znevýhodneného prostredia identifikovať a preukazovať.

Ak by sa, podobne ako v minulosti pred zavedením plošných obedov, za dieťa zo sociálne znevýhodneného prostredia považovalo iba dieťa, ktoré pochádza z rodiny poberajúcej dávky v hmotnej núdzi alebo z rodiny pod životným minimom, nárok na obed by nemala približne polovica detí ohrozených chudobou alebo sociálnym vylúčením (viď vyššie, časť Pripravenosť žiakov na dištančnú výučbu).¹⁷ Ide o vážny nedostatok, pretože hlad obmedzuje schopnosť sústrediť sa a učiť sa. Nezabezpečenie prístupu k strave pre všetkých, ktorí ju potrebujú, tak bude nevyhnutne negatívne vplývať aj na vzdelávacie výsledky ohrozených detí.

Hrozí tiež, že neefektívna bude aj realizácia zameraná výlučne na deti zo sociálne znevýhodneného prostredia. Zariadenia sa totiž otvárajú výlučne na základe individuálneho rozhodnutia zriaďovateľa; plošná podpora pre deti zo sociálne znevýhodneného prostredia sa teda negarantuje. Nie je tiež zrejmé, či boli prijaté ďalšie opatrenia na podporu zabezpečenia zvýšených hygienických nárokov na prevádzku stravovacieho zariadenia, ktoré môžu mať významné finančné dopady (napr. nákup a zabezpečenie dezinfekčných prostriedkov a ochranných pomôcok, nákup a zabezpečenie jednorazových obalov, náklady na rozvoz stravy). Pokiaľ prevádzkovateľ nebude chcieť alebo nebude môcť finančne alebo personálne zabezpečiť uvedené opatrenia, poskytovanie stravy deťom zo sociálne znevýhodneného prostredia nebude zabezpečené.

Otázna je tiež opodstatnenosť obmedzenia vydávania deťom - na rozdiel od seniorov - iba suchú stravu. Suchá strava s vysokou pravdepodobnosťou nebude spĺňať požiadavky ohľadom nutričných hodnôt potrebných pre zdravý vývoj detí (obsah sodíka, tukov, vlákniny a i.)¹⁸. Keďže školy zostanú zatvorené zrejme ešte dlhšiu dobu, je žiaduce zabezpečiť deťom teplú stravu s primeraným zložením.

¹⁶ Dostupné na: <https://www.minedu.sk/data/att/16041.pdf>

¹⁷ UHP, IVP a ISP (2020). Záverečná správa revízie výdavkov na skupiny ohrozené chudobou alebo sociálnym vylúčením. Dostupné na: <https://www.minedu.sk/revizia-vydavkov-na-skupiny-ohrozene-chudobou-alebo-socialnym-vylucenim-2020/>

¹⁸ Dostupné na:

https://www.researchgate.net/profile/Michael_Nelson12/publication/236195224_School_lunches_v_packed_lunches_A_comparison_of_secondary_schools_in_England_following_the_introduction_of_compulsory_school_food_standards/links/00b49525040142f8d7000000/School-lunches-v-packed-

Opatrenia:

Na základe príkladov z iných krajín možno pre slovenský kontext formulovať viaceré alternatívy výdaju stravy.

- **Zabezpečiť vydávanie teplej stravy v školských jedálňach pre všetky deti na základe dopytu rodičov.**
  - Záujem o stravu by malo byť možné hlásiť e-mailom alebo telefonicky jednotlivým školám
  - Vylúčeným komunitám by malo byť umožnené nahlásiť záujem prostredníctvom terénnych sociálnych pracovníkov a pracovníčok alebo miestnych občianskych poriadkových služieb pôsobiacich v obci. Týmto pracovníkom je potrebné zabezpečiť ochranné pomôcky
- **Zriaďovateľom, u ktorých bude záujem o vydávanie stravy, poskytnúť primeranú materiálnu alebo finančnú podporu na zabezpečenie ochranných pomôcok, obalov a rozvoz stravy.**
- **Inou alternatívou je poskytnutie stravovacích poukážok zákonným zástupcom detí navštevujúcich posledný ročník materskej školy a základnú školu.**
  - Výhodou poukážok je ich účelová viazanosť, nevýhodou administratívna náročnosť v súvislosti s ich výrobou a distribúciou.
- **Nevydávanie "obedov zadarmo" je možné v čase prerušenia výučby dočasne kompenzovať formou navýšenia rodinných prídavkov všetkým zákonným zástupcom s nezaopatrenými deťmi.**
  - Nevýhodou je chýbajúca účelová viazanosť prostriedkov a vysoké nároky na štátny rozpočet, keďže za nezaopatrené deti sa považujú aj staršie deti navštevujúce stredné a vysoké školy.

4.3 Zabezpečiť prístup k vzdelávaniu všetkých detí, vrátane detí so špeciálnymi vzdelávacími a výchovnými potrebami

Pre efektívnu realizáciu dištančného vzdelávania je dôležité, aby mali pedagogickí a odborní zamestnanci a zamestnankyne, ako aj ich žiačky a žiaci prístup k čo najširšej palete vzdelávacích kanálov, resp. foriem dištančnej výučby zodpovedajúcich ich potrebám a zručnostiam (pozri kapitolu č.2). To však v súčasnosti nie je podľa dostupných informácií dostatočne zabezpečené. Navyše, prechod na dištančné vzdelávanie významne zasiahol do vzdelávacieho procesu detí so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami a detí bez priaznivého domáceho zázemia. Za bežných okolností majú tieto deti v školách zabezpečené rôzne kompenzácie - od úpravy podmienok, prostredia, obsahu, metód a foriem, cez didaktické pomôcky až po prítomnosť podporného personálu. V domácom prostredí však za súčasných okolností nie je možné všetky tieto kompenzácie vždy zabezpečiť, čím sa porušuje právo týchto detí na vzdelanie.¹⁹

Opatrenia:

- **Posilniť a rozšíriť televízne vzdelávanie**
  - Posilniť televízne vysielanie a prepojiť ho s ďalšími formami dištančného vzdelávania

lunches-A-comparison-of-secondary-schools-in-England-following-the-introduction-of-compulsory-school-food-standards.pdf a <https://www.unicef.org/media/60806/file/SOWC-2019.pdf>

¹⁹ Zákon, č 460/1992 Ústava Slovenskej republiky, Čl. 42 a Zákon č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní, § 3b), c); §19, ods. 1; § 144, ods. 1a), b), e), i); § 144, ods. 2; § 145, ods. 1.

- Zosúladiť obsah vysielania s centrálnou upraveným obsahom vzdelávania
  - Doplniť všeobecný vzdelávací obsah o centrálnou tvorenú a zverejňovanú doplňujúcu úlohu vo forme pracovných listov
  - Doplniť vysielanie o špecifické jazykové mutácie pre žiakov a žiačky z národnostných menšín
  - Doplniť vysielanie o špecifické moduly zamerané na prípravu na prijímacie pohovory na stredné školy a na maturitné skúšky (platné v prípade, ak pôvodné termíny pre prijímacie pohovory a maturitné skúšky zostanú v platnosti)
- **Podporiť online vzdelávanie**
    - Vytvoriť a zverejniť metodiku autoevalvácie, na základe ktorej budú školy schopné vyhodnotiť do akej miery u nich existujú predpoklady pre realizáciu digitálneho dištančného vzdelávania (prítomnosť zručností u učiteľov a učiteliek ako aj žiakov a žiačok, hygienické štandardy v domácnostiach detí a i.)
    - Pre PZ, OZ a žiakov na školách, ktoré majú vhodné podmienky pre realizáciu online vzdelávania (najmä dostatočné digitálne zručnosti), zabezpečiť bezplatné pripojenie na internet a bezplatné zapožičanie/dodanie technologických zariadení pre žiakov, PZ a OZ
    - Zabezpečiť dostupnosť pripojenia na internet, okrem pro bono aktivít súkromných spoločností zabezpečiť pripojenie na internet pre školy aj prostredníctvom finančných zdrojov z EŠIF-ov²⁰
    - Zabezpečiť dostupnosť technológií kombináciou viacerých možností: zapožičanie školských technológií žiačkam a žiakom (zmluva o výpožičke medzi školou a zákonným zástupcom), výzva verejnosti na darovanie nepoužívaných zariadení, pro bono darovanie súkromnými spoločnosťami, zabezpečenie technológií žiačkam/žiakom/školám prostredníctvom finančných zdrojov z EŠIFov (následné darovanie/výpožička)
    - Pripraviť a zverejniť vzorovú zmluvu o výpožičke, ktorú budú môcť školy za účelom zapožičania dostupných zariadení využiť
  - **Podporiť telefonické spojenie detí, učiteliek, učiteľov a ostatného odborného personálu**
    - Zistiť dopyt po neobmedzených volaniach u PZ a OZ prostredníctvom online dotazníkov adresovaných riaditeľkám a riaditeľom škôl
    - Zabezpečiť prístup k neobmedzeným volaniam u jednotlivých operátorov - okrem pro bono aktivít súkromných spoločností zabezpečiť volania aj prostredníctvom finančných zdrojov z EŠIFov
    - V prípade, že rokovania s operátormi nebudú úspešne, zverejniť informácie (po konzultácii s hlavným hygienikom) za akých podmienok sociálneho dištančovania je možné, aby PZ a OZ využívali infraštruktúru škôl na udržiavanie telefonického spojenia so žiakmi
  - **Posilniť poštové spojenie detí, učiteliek, učiteľov a ostatného odborného personálu**
    - Zverejniť informácie (po konzultácii s hlavným hygienikom) za akých podmienok sociálneho dištančovania je možné, aby PZ a OZ využívali infraštruktúru škôl na tlačenie a distribúciu vzdelávacích materiálov (počítač, tlačiareň, sekretariát na spracovanie pošty)
  - **Usmerniť pedagogických zamestnancov a zamestnankyne ohľadom osobného doručovania vzdelávacieho obsahu vybraným žiačkam a žiakom**
    - Zverejniť informácie (po konzultácii s hlavným hygienikom) za akých podmienok sociálneho dištančovania môžu PZ, OZ a iní zamestnanci a zamestnankyne samosprávy/štátu bezpečne doručovať vzdelávací obsah žiačkam a žiakom a preberať vzdelávací obsah od žiakov a žiačok

²⁰ Príklady rôznych balíčkov kanadských operátorov sú dostupné tu <https://www.cde.ca.gov/ls/he/hn/availableinternetplans.asp>

- **Umožniť kontaktnú výučbu vybraným skupinám detí za podmienky dodržiavania sociálneho dištančovania**

- Analyzovať dostupné dáta a zároveň v spolupráci s riaditeľkami a riaditeľmi škôl urýchlene uskutočniť a vyhodnotiť zber dát o žiakoch a žiačkach, u ktorých je predpoklad nutného poskytovania kontaktnej výučby²¹ (dáta o situácii v domácnostiach jednotlivých žiačok a žiakov možno zozbierať telefonicky alebo v súčinnosti s terénnymi sociálnymi pracovníkmi obce)
- Na základe dostupných a vyzbieraných dát určiť kritériá, v súlade s ktorými budú identifikované deti kvalifikujúce sa na kontaktnú výučbu
- V spolupráci s obcami identifikovať spádové zariadenia (školy alebo komunitné centrá), v ktorých bude môcť byť poskytovaná kontaktná výučba
- Stanoviť podmienky minimálneho zázemia v zariadeniach, v ktorých bude poskytovaná kontaktná výučba (hygienické zariadenia, nábytok, technika, pripojenie na internet a i.)
- Stanoviť maximálnu vzdialenosť od obydlija detí (napr. do jedného kilometra), zabezpečiť osoby zodpovedné za sprevádzanie detí; zabezpečiť dopravu do a zo zariadení v prípade, ak v maximálnej vzdialenosti od obydlija detí nie je vhodné žiadne zariadenie
- V spolupráci s Hlavným hygienikom SR vydať usmernenie o podmienkach vstupu do zariadení (napr. zdravotný stav dieťaťa, ochranné pomôcky, cestovateľská anamnéza a i.) a o pravidlách pre organizáciu vzdelávania (napr. rozmiestnenie detí v budove školy, počet detí v triedach, dodržiavanie prestávok, hygienických opatrení, a i.)
- Zabezpečiť ochranné pomôcky pre všetky deti a personál, ktorí sa budú zúčastňovať kontaktnej výučby

- **Podporiť vzdelávanie detí, ktoré majú nárok na špecifickú podporu a kompenzačné pomôcky**

- V spolupráci so školami a poradňami overiť dostupnosť kompenzačných pomôcok pre deti so ŠVVP
- Prostredníctvom grantovej schémy umožniť školám zaobstarat' žiačkam a žiakom kompenzačné pomôcky
- Prostredníctvom koučingu/mentoringu motivovať znevýhodnené deti, aby v dôsledku nedostatočných digitálnych zručností nestratili záujem o vyučovanie

4.4 Upraviť obsah vzdelávania a zabezpečiť dostatok primeraných vzdelávacích materiálov pre dištančné vzdelávanie

Rozsah súčasného obsahu vzdelávania nezohľadňuje aktuálnu situáciu, čím môže dochádzať k neadekvátnym nárokom na žiačky a žiakov a teda k ich preťažovaniu. To zároveň môže mať výraznejšie negatívne dôsledky na zaostávanie tej skupiny detí, ktoré nemajú primerané podmienky na dištančné vzdelávanie. Učiteľky a učitelia nemajú k dispozícii usmernenia a inštrukcie týkajúce sa prioritizácie a redukcie učiva. Zároveň im chýbajú odporúčané zadania, ktoré by mohli využiť pre rozmanité formy dištančného vzdelávania. Dostupné vzdelávacie materiály tvoria neprehľadný súbor zdrojov a nie sú prehľadne naviazané na vzdelávacie štandardy.

Opatrenia:

- **Priorizovať vyučovacie predmety do troch kategórií podľa dôležitosti, napríklad v prípade základnej školy nasledujúcim spôsobom:**

²¹ Zoznam dát, ktoré potrebujeme získať na realizáciu opatrenia: samostatná izba v domácnosti žiaka; prístup k tečúcej vode v domácnosti žiaka; prístup k TV s RTVS v domácnosti žiaka; mobilný telefón v domácnosti žiaka; pripojenie na internet v domácnosti žiaka (pevné, wifi, mobilné); technika v domácnosti žiaka (PC, laptop, tablet, smartfón).

- Vysoká priorita: slovenský jazyk a literatúra, matematika, anglický jazyk (resp. prvý cudzí jazyk)
- Stredná priorita: prírodovedné a spoločenskovedné predmety
- Nízka priorita: výchovné predmety

• Stanoviť indikatívnu záťaž žiačky/žiaka, ktorá vyjadruje počet hodín, ktoré by mal žiak a žiačka venovať učeniu sa, napríklad (po vzore kanadskej provincie Alberta) nasledujúcim spôsobom:

- 1. stupeň ZŠ: 5 hodín týždenne
- 2. stupeň ZŠ: 10 hodín týždenne
- SŠ: 20 hodín týždenne²²

• Upraviť vzdelávacie štandardy jednotlivých vyučovacích predmetov na obdobie marec - jún 2020:

- Upraviť rozsah vzdelávacích štandardov tak, aby zohľadňoval prioritu predmetu (pozri vyššie), obdobie realizácie vyučovania (marec - jún 2020) a indikatívnu záťaž žiačky/žiaka na danom stupni vzdelávania (pozri nižšie)
- Upraviť obsah vzdelávacích štandardov tak, aby zohľadňoval dôležitosť učiva pre ďalšie vzdelávanie a užitočnosť pre rozvoj kompetencií definovaných v štátnom vzdelávacom programe
- Úpravu vzdelávacích štandardov nerealizovať mechanicky, (len na základe selekcie zo súčasných vzdelávacích štandardov), ale v primeranej miere aj kvalitatívne (napr. spájanie vzdelávacích štandardov do väčších celkov, integrácia učiva viacerých predmetov)
- Kľúčový obsah výchovných predmetov, ktoré majú najnižšiu prioritu, čo najviac začleniť do ostatných predmetov
- Vzdelávacie štandardy naďalej vymedzovať pre jednotlivé ročníky (aby učiteľky a učelia neboli vystavení novým radikálnym zmenám nad rámec krízovej situácie a orientácia v učive bola čo najjednoduchšia)
- Vytvoriť metodiky vysvetľujúce podstatu úprav vzdelávacích štandardov

• Vytvárať odporúčané centrálné zadania v súlade s upravenými vzdelávacími štandardmi

- Pravidelne zverejňovať zadania pre jednotlivé predmety na stránke ucimenadialku.sk
- Vytvárať zadania obsahujúce definíciu cieľa aktivity, metodické inštrukcie pre učiteľku/učiteľa a príslušné učebné materiály pre žiačky a žiakov, ako napríklad text (vrátane pracovného listu), video, audio, simulácia, interaktívne cvičenie atď.
- Vytvárať online a offline verzie zadaní a prepájať ich na televízne vzdelávanie
- V prípade dostatočných odborných personálnych kapacít vytvárať alternatívne zadania pre identické vzdelávacie štandardy
- Vytváranie zadaní zveriť skúseným inovatívnym učiteľkám a učiteľom, ktorí sú schopní učivo adaptovať na dištančné vzdelávanie

• Existujúce elektronické zdroje prepojiť na upravené vzdelávacie štandardy²³

- V rámci existujúcich elektronických zdrojov vyselektovať vhodné učebné materiály a naviazať ich na upravené vzdelávacie štandardy
- Prepojiť aj zdroje použiteľné pre offline dištančné vzdelávanie
- V prípade, že v súčasnosti neexistujú vhodné materiály pre dané vzdelávacie štandardy vytvoriť nové učebné materiály
- Vznik nových materiálov podporiť prostredníctvom jednoduchej grantovej

²² Uvedené návrhy sú len príkladmi. VÚDPAP vo svojom usmernení naznačuje, že záťaž by mohla byť o niečo vyššia. Viac na: <https://vudpap.sk/wp-content/uploads/2020/03/11-rad-pre-rodicov-skola-doma.pdf?fbclid=IwAR2YfmQm8hqHLZ1WKs2PlrdgDNslh-dUAbfHyNKNZ-WBzreZPFeqqSC51zw>

²³ Na rozdiel od odporúčaných zadaní nie je nutné, aby zdroje obsahovali metodické inštrukcie pre učiteľa - v takom prípade didaktické spracovanie vykoná konkrétny učiteľ.

schémy, do ktorej sa budú môcť zapojiť súkromné spoločnosti, neziskové organizácie, ako aj fyzické osoby

4.5 Upraviť pravidlá a štandardy hodnotenia žiačok a žiakov

Vzhľadom na to, že štát doteraz nezabezpečil, aby sa dištančnej formy mohli plnohodnotne zúčastniť všetci žiaci a žiačky, túto skutočnosť je nevyhnutné zohľadniť pri ich hodnotení a klasifikácii. Ministerstvo školstva v tejto súvislosti vydalo usmernenie na hodnotenie žiačok a žiakov základných a stredných škôl²⁴. Pre deti na prvom stupni sú v usmernení vydané jednotné inštrukcie zohľadňujúce komplexnosť výziev a problémov, ktorým žiačky, žiaci, učiteľky, učitelia a rodičia čelia, a sú nastavené tak, aby nedochádzalo k znevýhodňovaniu detí a k prehlbovaniu nerovností vo vzdelávaní - napríklad žiadny žiak ani žiačka na prvom stupni nemôže opakovať ročník a priebežné hodnotenie nemožno realizovať prostredníctvom klasifikácie.

Problematický je však pokyn pre záverečné hodnotenie na druhom stupni, kde vzniká priestor pre uplatňovanie rôznych prístupov rôznymi školami. Pripúšťa sa hodnotiť iba slovné, iba prostredníctvom klasifikácie alebo kombináciou týchto dvoch prístupov. O spôsobe hodnotenia rozhoduje riaditeľka alebo riaditeľ školy po prerokovaní s pedagogickou radou. Tu vzniká priestor pre riziko, že niektoré školy nebudú schopné spravodlivo zohľadniť individuálnu situáciu každého dieťaťa, a v rámci záverečného hodnotenia dôjde k znevýhodneniu žiačok a žiakov na druhom stupni základnej školy. To môže mať negatívny dopad na ich ďalšiu motiváciu učiť sa a negatívne ovplyvniť ich vzdelávacie výsledky v budúcnosti.

Opatrenia:

- ***Pripraviť novelu školského zákona, v súlade s ktorou bude záverečné hodnotenie všetkých žiačok a žiakov počas dištančného vzdelávania vo forme písomnej spätnej väzby***
- ***Vytvoriť pracovnú skupinu, ktorej úlohou bude pripraviť metodiky a webináre pre základné a stredné školy ako aj pre odbory školstva na okresných úradoch ohľadom dočasnej formy hodnotenia žiačok a žiakov (t.j. slovná a písomná spätná väzba)***
- ***Zaslať metodiku hodnotenia odborom školstva na okresných úradoch a zabezpečiť, aby odbory školstva metodiku distribuovali riaditeľom a riaditeľkám všetkých škôl***

4.6 Zintenzívniť a zjednotiť prípravu pedagogických a odborných zamestnancov a zamestnankýň na dištančné vzdelávanie

Časť pedagogických a odborných zamestnancov a zamestnankýň nie je dostatočne pripravená na dištančné vzdelávanie - nepoznajú rozličné formy a nástroje dištančného vzdelávania, zdroje vzdelávacích materiálov vhodné na dištančné vzdelávanie a nemajú zručnosti a skúsenosti s realizáciou dištančného vzdelávania. Nie je isté, či je ponuka e-learningových kurzov a webinárov pre pedagogických a odborných zamestnancov a zamestnankyne v oblasti dištančného vzdelávania dostatočná a systémová a či pedagogickí a odborní zamestnanci a zamestnankyne majú dostatok informácií o ich realizácii.²⁵ Špecificky ohrození sú pedagogickí a odborní zamestnanci a zamestnankyne, ktoré nemajú potrebné technologické vybavenie alebo zručnosti na absolvovanie e-

²⁴ <https://www.ucimenadialku.sk/subory/usmernenie-hodnotenie-ziakov-zakladnych-skol.pdf>

²⁵ Portál www.ucimenadialku.sk odkazuje pedagogických a odborných zamestnancov na bezplatné webináre v rámci projektu eTwinning. Dostupné na: <http://www.etwinning.sk/index.php/skolenia-a-seminare/42-skolenia-etwinning-prezencne-aj-online>

learningových kurzov a webinárov, ako aj na realizáciu online dištančného vzdelávania. Z hľadiska obsahu je dôležité, aby sa vzdelávanie zameralo aj na výzvy, ktoré prinesú nové pravidlá na hodnotenie žiakov a žiačok, ako aj úprava vzdelávacích štandardov.

Opatrenia:

- **Identifikovať aktuálne vzdelávacie potreby pedagogických a odborných zamestnancov a zamestnankýň**
  - Realizovať prieskum vzdelávacích potrieb PZ a OZ v súčasných podmienkach (prieskum sa nastaví podľa aktuálnych finančných a časových možností)
- **Identifikovať PZ a OZ, ktorí nemajú potrebné technologické vybavenie alebo zručnosti na absolvovanie e-learningových kurzov a webinárov a poskytnúť im tlačенú verziu metodík podľa ich vzdelávacích potrieb**
- **Zhromaždiť a na stránke ucimenadialku.sk zverejniť existujúce metodiky a návody pre PZ a OZ, ktoré sú v súlade s ich vzdelávacími potrebami**
- **Finančne podporiť tvorbu nových e-learningových kurzov a webinárov pre PZ a OZ v súlade s ich vzdelávacími potrebami prostredníctvom jednoduchej grantovej schémy**
  - Umožniť uchádzať sa o finančné prostriedky rôznemu typu aktérov - vzdelávacím inštitúciám, súkromným spoločnostiam, neziskovým organizáciám ako aj fyzickým osobám
  - Ako podmienku podpory tvorby vzdelávacieho programu zväziť požiadavku, aby súčasťou záväzku bolo aj vytvorenie metodiky a video alebo audio záznamu, ktoré sa zverejnia na stránke ucimenadialku.sk
- **Vytvoriť podmienky pre efektívnu realizáciu e-learningových kurzov a webinárov**
  - Zverejňovať ponuku všetkých vzdelávacích príležitostí pre PZ a OZ v prehľadnej podobe na stránke ucimenadialku.sk
  - V prípade potreby poskytnúť PZ a OZ technologické vybavenie (primárne z existujúcej techniky v škole) na zabezpečenie ich účasti na e-learningových kurzoch a webinároch
  - Zriadiť helpdesk a telefonickú linku pre PZ a OZ, kde získajú informácie o vhodných vzdelávacích príležitostiach
  - V primeranej miere poveriť koordináciu implementácie vybraných opatrení Metodicko-pedagogické centrum

4.7 Zabezpečiť podporu pre deti a rodičov

Prechod na dištančné vzdelávanie zasiahol okrem škôl, žiakov a žiačok aj ich zákonných zástupcov. Podobne ako v prípade učiteľov, učiteľiek a detí, ani zákonní zástupcovia neboli na situáciu vopred pripravovaní. V priebehu prvých dní a týždňov po prechode na dištančné vzdelávanie sa objavilo mnoho informácií, že zákonní zástupcovia by ocenili, keby ministerstvo zverejnilo usmernenie ohľadom požiadaviek na rodičov počas dištančného vzdelávania, ktoré by rešpektovali aj jednotlivé školy.

Zároveň je potrebné reagovať aj na viaceré ďalšie výzvy, ktoré vznikajú v domácnostiach nielen v súvislosti s realizáciou dištančného vzdelávania, ale aj v súvislosti s dodržiavaním karanténnych opatrení a častejším využívaním práce z domu. Tieto situácie predstavujú zvýšenú psychickú záťaž pre deti a rodičov, kladú väčšie nároky na organizáciu času a na zabezpečenie bezpečnosti na internete. Skúsenosti z iných krajín súčasne ukazujú, že karanténne opatrenia majú za následok zvýšenú mieru výskytu domáceho násillia, násillia na ženách a na deťoch.

Opatrenia:

- **Na stránke ucimenadialku.sk a všetkých komunikačných kanáloch ministerstva informovať o možnostiach podpory pri zvládaní aktuálnej záťažovej situácie**
- **Vytvoriť expertnú pracovnú skupinu zloženú najmä z psychológov a psychologičiek v oblasti rodiny a školstva. Úlohou skupiny je vytvoriť odporúčania pre rodiny a školy ohľadom práv a povinností počas času, kedy sa poskytuje dištančné vzdelávanie:**
  - čo je zodpovednosťou učiteľov a učiteľiek, čo očakávať od škôl
  - čo je zodpovednosťou rodičov, čo od nich môžu očakávať školy, učiteľky a učelia
  - čo sa očakáva od žiakov a žiačok počas dištančného vzdelávania
  - ako môžu rodičia podporovať vzdelávanie svojich detí a ako im vytvoriť vhodné učebné podmienky
  - ako podporiť vzdelávanie svojich detí v prípade, že majú špecifické učebné potreby
- **Pripraviť z výstupov expertnej pracovnej skupiny inštruktážne videá a nahrávky s cieľom, aby sa dané informácie čo najrýchlejšie rozšírili medzi vedenie škôl, učiteľov, zákonných zástupcov a deti**

4.8 Zabezpečiť starostlivosť o deti vo veku 2 až 10 rokov pre vybrané skupiny zákonných zástupcov

Časť zákonných zástupcov detí vykonáva povolania, ktorých charakter im neumožňuje vykonávať prácu z domu. Z tohto dôvodu nie sú schopní zabezpečovať starostlivosť o deti a v prípade školopovinných detí majú tiež obmedzený priestor poskytovať svojim deťom podporu pri vzdelávaní. Nie vždy je možné delegovať starostlivosť o deti na starých rodičov. V niektorých prípadoch to zase nie je vhodné, keďže seniori starší ako 65 rokov patria medzi rizikovú skupinu, ktorá by vlastnú domácnosť mala opúšťať iba v nevyhnutných prípadoch.

Opatrenia:

- **Prijat' uznesenie vlády, v ktorom:**
  - vláda vymedzí profesie (najmä zdravotníctvo, ale aj silové zložky, polícia, hasičské zbory, sociálni pracovníci a pracovníčky, pracovníci v školstve, predajniach potravín, drogérii a lekární a i.) a životné situácie (napr. osamelí rodičia), na ktoré sa nárok na poskytnutie starostlivosti a podpory vo vzdelávaní bude vzťahovať
  - uznesenie by mohlo obsahovať klauzulu, že v prípade kapacitných možností a za dodržania stanovených podmienok budú môcť po súhlase zriaďovateľa riaditeľky a riaditeľa škôl a školských zariadení poskytnúť starostlivosť pre deti všetkých rodičov, ktorí si nedokážu zabezpečiť starostlivosť inak
  - bude obciam ako zriaďovateľom škôl a školských zariadení stanovená povinnosť určiť spádové materské školy (pre deti vo veku 2-5 rokov), spádové základné školy a spádové ŠKD (pre deti vo veku 6-10 rokov), pričom by sa mala zohľadňovať geografická dostupnosť týchto zariadení pre zákonných zástupcov pracujúcich v exponovaných povolaniach (pravdepodobne pôjde najčastejšie o okresné mestá)
  - Štát by mal pre pracovníkov a pracovníčky pôsobiach v školách a školských zariadeniach zriaďovateľov zabezpečiť nevyhnutné ochranné pomôcky, na ich zabezpečenie možno využiť finančné zdroje z EŠIF-ov
  - zriaďovatelia by mali mať možnosť určiť akýkoľvek počet škôl a školských zariadení
  - zriaďovatelia by v prípade potreby a dostatočných kapacít mali aspoň v časti spádových škôl a školských zariadení zabezpečiť poskytovanie starostlivosti aj v neskorších podvečerných hodinách

- zriaďovatelia by do poskytovania podpory vo vzdelávaní v základných školách mohli zaangažovať napríklad učiteľky a učiteľov výchov s nízkou prioritou, vychovávateľky a vychovávateľov, učiteľky materských škôl, prípadne dobrovoľníčky a dobrovoľníkov z pedagogických fakúlt, nie nevyhnutne učiteľky a učiteľov primárneho vzdelávania, ktorí poskytujú dištančné vzdelávanie svojim žiačkam a žiakom
- bude Ministerstvu školstva, vedy, výskumu a športu SR uložená povinnosť, aby v spolupráci s Hlavným hygienikom SR usmernilo zriaďovateľov pri poskytovaní starostlivosti a podpory vo vzdelávaní, pokiaľ ide o podmienky vstupu do zariadení (napr. zdravotný stav dieťaťa, ochranné pomôcky, cestovateľská anamnéza a i.) a organizáciu poskytovania starostlivosti a podpory vo vzdelávaní (napr. rozmiestnenie detí v budove školy, počet detí v triedach, dodržiavanie prestávok, hygienických opatrení, a i.)

4.9 Pripraviť súbor opatrení zameraných na kompenzáciu dopadov spôsobených uzatvorením škôl

Viacere krajiny (napr. USA) už teraz avizujú prípravu dodatočných kompenzačných opatrení, ktoré by zmiernili dôsledky uzatvorenia škôl na vzdelávanie zraniteľných skupín detí. Medzi týmito opatreniami su napríklad letné školy či mentoringová a tútorská podpora. Vhodnosť opatrení bude potrebné dôkladne posúdiť z hľadiska špecifik vzdelávacieho systému na Slovensku aj potrieb zraniteľných skupín.

Na niektoré identifikované opatrenia bude potrebné vyčleniť finančné prostriedky. Predpokladáme, že financovanie bude môcť byť zabezpečené z európskych štrukturálnych fondov a tiež z prostriedkov rezortu, ktoré sa uvoľnia v dôsledku prijatých opatrení na zamedzenie šírenia koronavírusu. Predbežne sme identifikovali niektoré výdavkové oblasti, v ktorých k takýmto úsporám môže potenciálne prísť. Ide o príspevok na dopravu, hradenie nákladov na zastupovanie, cestovné a odmeny pre predsedov školských a predmetových maturitných komisií, zabezpečenie externej časti maturitnej skúšky a Testovania 9, príspevky za mimoriadne výsledky žiakov v súťažiach, príspevok na lyžiarsky kurz a školu v prírode a náklady vlastného úradu MŠVVŠ SR (napr. na zahraničné pracovné cesty) a dotácia na obedy (v gescii MPSVaR).

V nasledujúcom kroku budeme hľadať ďalšie oblasti úspor a kvantifikovať potenciálne úspory a finančnú náročnosť identifikovaných opatrení.

5. Prehľad opatrení na podporu dištančného vzdelávania v iných krajinách

Európska komisia realizovala koncom marca medzi členskými štátmi prieskum zameraný na realizované opatrenia v oblasti školstva. Na základe prieskumu, ako aj dostupných informácií z iných krajín (USA, Austrália, Veľká Británia, Kanada) sme vytvorili tematicky členený katalóg opatrení, ktoré môžu prispieť k zlepšeniu prístupnosti vzdelávacieho systému.

	Krajiny
(Centrálne) zabezpečenie kvality výučby počas uzatvorenia škôl	
Zriadenie webovej stránky zhrňujúcej usmernenia k dištančnej výučbe	DÁNSKO, ČESKÁ REP.
Vzdelávací obsah vytvárajú učители z tzv. mentorského tímu; obsah sa zverejňuje na všetkých platformách. Každý týždeň sa vytvorí online vyučovacích 300 hodín a 50 hodín TV vysielania.	CHORVÁTSKO
Monitoring vzdelávacích aktivít pre učiteľov ministerstvom školstva (viď. online vzdelávanie učiteľov)	BULHARSKO

Zriadenie liniek na podporu pri manažmente školy	BELGICKO, DÁNSKO
Zabezpečenie základných potrieb detí - strava	
Zabezpečenie stravy pre deti, ktoré na ňu majú nárok - náhrada nevydanej stravy prostredníctvom stravných lístkov - vydávanie stravy školskými jedálňami na princípe „take-away“ - rozvoz suchej stravy pre deti žijúce v rurálnych oblastiach a pre deti z chudobných domácností (nedostatočná mobilita)	VEL. BRITÁNIA, USA, ŠPANIELSKO, MAĎARSKO, PORTUGALSKO
Zabezpečenie infraštruktúry na online vzdelávanie	
Zabezpečenie prístupu k vysokorychlostnému neobmedzenému internetu	ESTÓNSKO, CHORVÁTSKO, LUXEMBURSKO, LOTYŠSKO
Zabezpečenie technologického vybavenia (PC, tablet, mobilný telefón)	FRANCÚZSKO, CHORVÁTSKO, LUXEMBURSKO, LOTYŠSKO
Organizácia výučby prostredníctvom televízneho vysielania	
Spustenie výučby prostredníctvom televízneho vysielania	BELGICKO, BULHARSKO, ČESKÁ REP., LOTYŠSKO, RUMUNSKO, CHORVÁTSKO, ŠPANIELSKO
Rozdelenie vysielania pre rôzne vekové kategórie Obyčajne dopoludnie pre nižšie ročníky (prvý stupeň) a popoludnie pre vyššie ročníky (druhý stupeň a SŠ)	BELGICKO, BULHARSKO, ČESKÁ REP., LOTYŠSKO, RUMUNSKO
Špecifická podpora pre žiakov končiacich ročníkov (príprava na záverečné skúšky)	RUMUNSKO, ČESKÁ REP.
Koordinácia výučby cez TV vysielanie a online výučby HR: výučba pre prvý stupeň primárne cez TV so zálohovaním na internete (YouTube); výučba pre druhý stupeň primárne online so sprístupnením cez TV	CHORVÁTSKO, RUMUNSKO
Zahrnutie obsahu súvisiaceho so zvládaním záťažových situácií (emocionálne kompetencie)	ŠPANIELSKO
Úprava štandardov, obsahu a organizácie vzdelávania	
Dôraz na opakovanie učiva a vyhýbanie sa preberaniu nového učiva (kvôli nedostatočným možnostiam prebrať učivo so žiakmi)	BELGICKO, ČESKÁ REP.
Analýza dopadov aktuálnej situácie na kurikulum	MALTA
Definovanie vzdelávacích oblastí, na ktoré sa má prioritne zamerať vyučovanie na jednotlivých stupňoch	KANADA
Usmernenia k vyučovaciemu času (3 až 5 hodín denne – online cvičenia) a poskytovanie videokonferencií	FRANCÚZSKO
Príprava učiteľov na online a dištančné vzdelávanie	
Organizácia online webinárov pre učiteľov	CYPRUS, ŠPANIELSKO
Monitoring vzdelávacích aktivít ministerstvom školstva	BULHARSKO
Organizácia online peer-to-peer vzdelávania pre učiteľov na zdieľanie dobrých praxí	FÍNSKO
Rozšírenie projektov eTwinning (Erasmus+); projekty sieťujúce učiteľov aj v rámci rovnakej školy / školského obvodu (FR)	FRANCÚZSKO
Poskytnutie dostatočného času na prípravu na online vyučovanie (napríklad v rámci prípravnej fázy – dočasné pozastavenie výučby)	LITVA

Úprava spôsobu hodnotenia žiakov	
Dôraz na formatívne hodnotenie (namiesto sumatívneho a známkovania)	BELGICKO, ESTÓNSKO, ČESKÁ REP.
Ďalšia podpora pre deti so špeciálnymi vzdelávacími a výchovnými potrebami	
Zapožičanie techniky deťom, ktoré nemajú prístup k adekvátnemu technologickému vybaveniu	LITVA, USA
Garancia poskytovania podpory vo vzdelávaní pre deti so špeciálnymi potrebami	VEL. BRITÁNIA
Zabezpečenie materiálov v papierovej verzii pre žiakov, ktorí nemajú prístup k online vzdelávaniu	LOTYŠSKO, FRANCÚZSKO
Zabezpečenie pokračovania vyplácania štipendií	DÁNSKO
Zabezpečenie kontaktnej výučby pre deti so ŠVVP v prípade, že ich špecifické potreby neumožňujú vzdelávanie v domácom prostredí	VEL. BRITÁNIA, FÍNSKO
Podpora pre rodičov	
Webinára pre rodičov na podporu domáceho vzdelávania	ESTÓNSKO
Zabezpečenie starostlivosti o deti pre vybrané skupiny rodičov	
Pre rodičov vo vybraných povolaniach, ktoré sú nevyhnutné pre zvládnutie krízy v zdravotníctve (t.j. najmä zdravotníctvo, ale aj ďalšie profesie, najmä: silové zložky, polícia, hasičské zbory, sociálni pracovníci a pracovníčky)	ČESKÁ REP., MALTA, HOLANSKO, PORTUGALSKO
Poskytovanie starostlivosti o deti v školách pre deti všetkých rodičov, ktorí si nedokážu zabezpečiť starostlivosť inak	RAKÚSKO, BELGICKO, DÁNSKO, CHORVÁTSKO, MAĎARSKO, NEMECKO
Dobrovoľnícke stráženie detí rodičov v exponovaných povolaniach (https://www.em.muni.cz/student/12664-budouci-ucitele-hlidaji-deti-zdravotniku-je-potreba-tady-byt-rika-studentka)	ČESKÁ REP., SLOVINSKO
Podpora študentov v zahraničí	
Príspevok pre študentov v zahraničí, ktorí sa nemôžu kvôli pandémie vrátiť domov	CYPRUS
Zmena organizácie školského roka	
Zrušenie plošných testovaní	AUSTRÁLIA, VEL. BRITÁNIA
Organizácia tvorby systému dištančného vzdelávania	
Vyčlenenie prípravnej fázy na spustenie dištančného vzdelávania	LITVA
Postupné spúšťanie online vzdelávania s využitím pilotného overovania a následného fázového rozširovania	GRÉCKO